

NACIONALINIS SKURDO MAŽINIMO
ORGANIZACIJŲ TINKLAS

STUDIJA
SKUSTANČIŲ ŽMONIŲ ĮSIKOLINIMŲ IR JŲ PRIVERSTINIO
IŠIEŠKOJIMO PER ANTSTOLIUS PROBLEMA

Rūta Senavaitytė,
Aistė Adomavičienė

Vilnius, 2016 m. gruodžio 13 d.

KODĖL?

- **Tinklo narių ir kitų NVO keliamą problema**

Klientas X: „*Tas žodis antstolis, tai kaip keiksmazodis. Daug kam, daug kam*“

- **Skurdo spąstai**

Klientas X: „*Man dabar geriau iš pašalpos gyvent, todėl kad pažymą siunčia Caritas, ir atskaičiavimo pas mane nė kiek, o jei dirbsiu, tai neišgyvensiu*“

- **Diskusijų ir įsiskolinimo mastų įvertinimo stoka**

Soc. darbuotojas X: „*(...) jeigu sumos yra didelės ir praktiškai suma viršija virš dvidešimt tūkstančių litų, tai misija labai sudėtinga žmogui grįžti (...)*“

STUDIJOS TIKSLAS

Nustatyti, su kokiomis problemomis gražinant skolas dažniausiai susiduria skurdą patiriantys žmonės, ar išsiskolinimų gražinimo tvarka sudaro realias sąlygas gražinti skolas žmonėms, gaunantiems minimalias pajamas, išsiaiškinti sprendimus, palengvinančius skolų gražinimą.

STUDIJOS ETAPAI

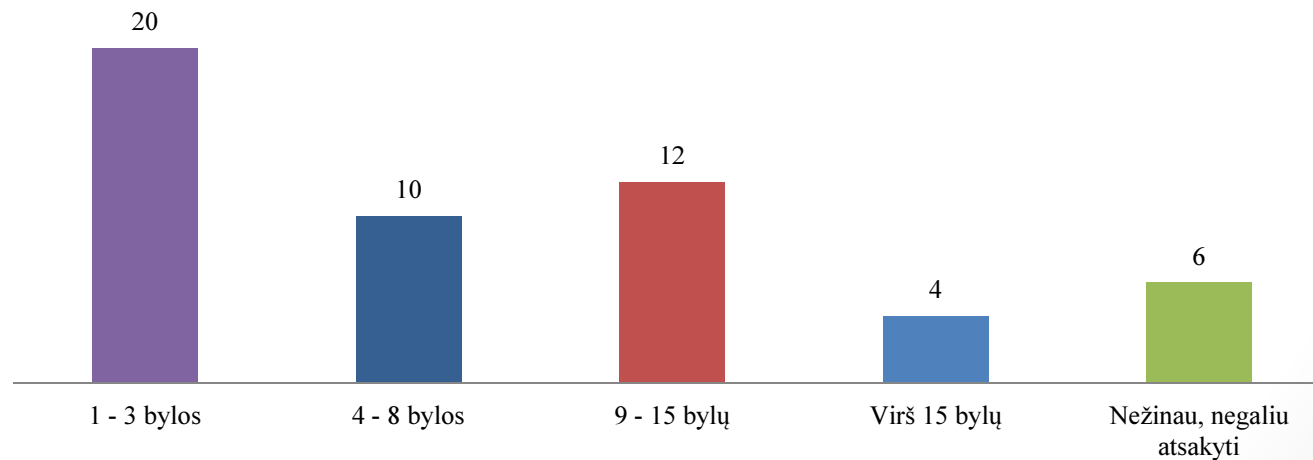
- 1. Interviu su skurstančiais išsiskolinimus turinčiais žmonėmis**
- 2. Socialinių darbuotojų interviu**
- 3. Anketinė nevyriausybinių organizacijų atstovų apklausa**
- 4. Apskrito stalo diskusijos**

TYRIMO REZULTATAI

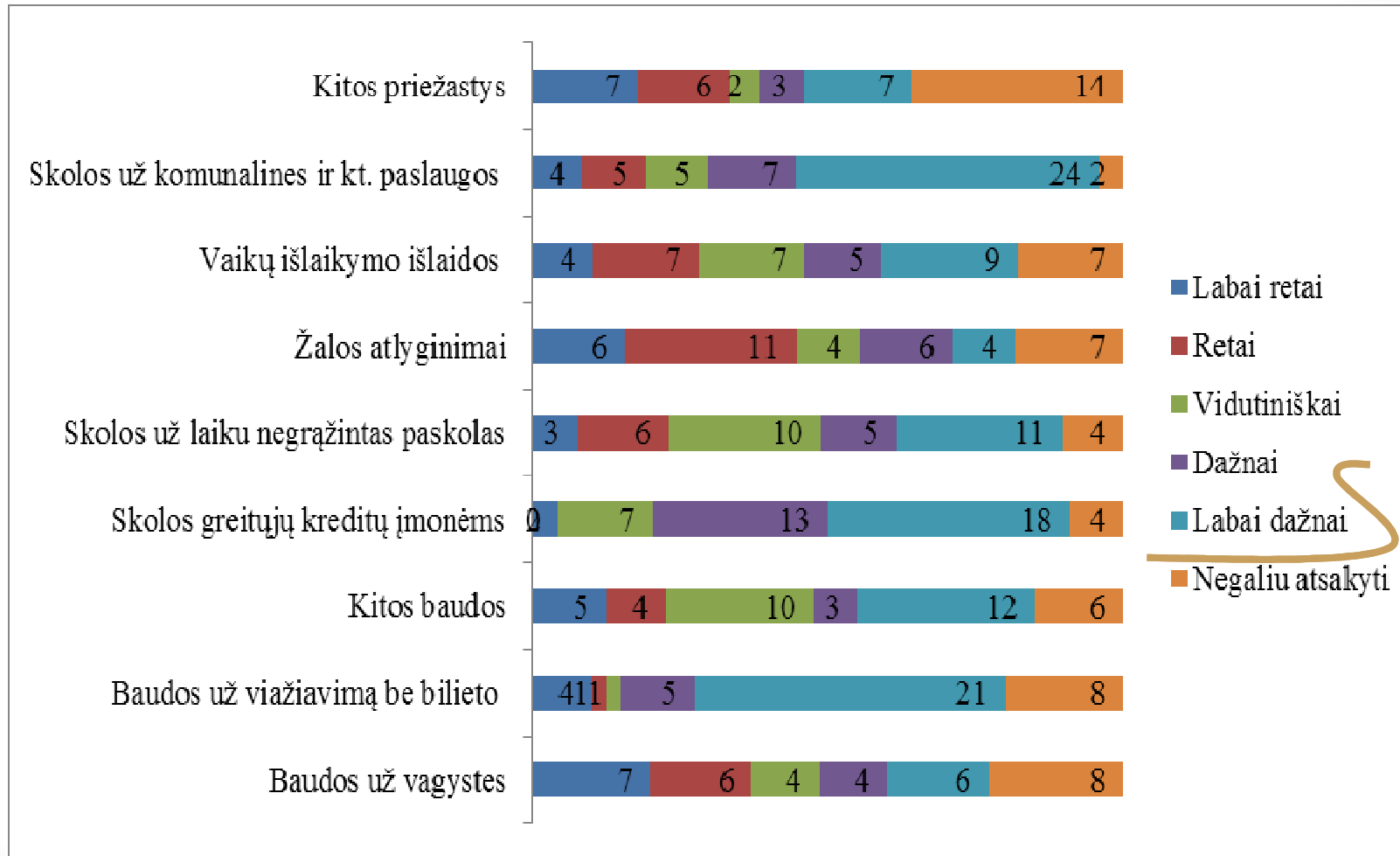
Skolų paplitimas ir dydžiai

- Iš 53 NVO, dalyvavusių tyrime, tik 5 proc. atsakiusiųjų teigė, kad jų klientai neturi įsiskolinimų.
- X labdaros ir paramos fondo darbuotoja: „Per dvylika metų mūsų veiklos, turėjome tik vieną klientą, kuris neturėjo antstolių.“

Vidutinis antstolių bylų skaičius vienam tarp įsiskolinimus turinčių klientų, proc.

Įsiskolinimų priežastys: skolos už komunalines paslaugas, baudos, greitieji kreditai

PASEKMĖS ŽMONIŲ GYVENIMUI: BENAMYSTĖ IR NEVILTIS

Socialinių darbuotojų teiginiai:

- Viena skaudžiausių pasekmių – iškeldinimas iš socialinių būstų.

Soc. darbuotojas X: „(...) neretai pačios skolos ir yra priežastis, dėl kurios žmogus tapo benamiu.“

- Susikaupus dideliems įsiskolinimams žmonės praranda viltį ir motyvaciją jas gražinti.

Soc. darbuotojas X: „Motyvacijos praradimas ir niekaip negali sudominti, to žmogaus ir niekaip negali, kad ir kaip norėtume mes padėti. (...) kada jau ateina jiems į darbo vietas, ir tik pradeda dirbti, iš kart ateina dokumentai, prisistato, kad antstoliam skoloj. Viskas. Ir jos pasiskaičiuoja, kad gauna mažiau, tai – motyvacijos nulis, darbo nebereikia, vėl grįžtam į tą amžiną pašalpus sistemą ir vėl taip viskas ratu ir vėl ratu, ir nėra, nėra prakirpti, kaip aš sakau to rato ir išlaisvinti tą žmogų (...)“

PASEKMĖS ŽMONIŲ GYVENIMUI: BENAMYSTĖ IR NEVILTIS

- Situacija tampa ypač įtempta, kai problemos yra kompleksiškos, susipina su priklausomybėmis, kitomis sunkiomis gyvenimo aplinkybėmis.
- Nelegalus darbas – menkos socialinės garantijos senatvėje

NELEGALUS DARBAS

- 88, 5 proc. klientų pajamų šaltinis yra socialinės išmokos arba pensijos. 50 proc. klientų dirba nelegalius darbus, o 36,5 proc. – išlaikomi artimųjų. Net 19,2 proc. žmonių elgetauja. Legalius pajamų šaltinius turi mažiau negu 50 proc. įsiskolinusių klientų.
- Kodėl vyrauja toks didelis procentas, kuris rodo, jog žmonių pagrindinis pajamų šaltinis yra pensijos bei socialinės išmokos, paaiškina Monika (IŤŽ): *„(...) jeigu pašalpą gaunu šimtą eurų... 30 eurų jau reikia mokėti už tą bilietą, autobusų bilietus, na, už ką pavalgyt nupirkti, aš nekalbu apie drabužius... o jeigu eiti dirbti, tai viską skola pasiims, nieko neliks. Man dabar geriau iš pašalpos gyventi, jeigu dirbčiau tai tikrai neišgyvenčiau.“*

Klausimas skurstantiesiems: Ar sutiktumėte legaliai dirbti 0,5 et. arba 1 et. už minimalią algą?

Trys požiūriai:

- tiesioginis atsisakymas, nes už minimumą dirbti esant dabartinei skolų išskaičiavimo tvarkai neapsimoka;
- netiesioginis atsisakymas dėl kitų aplinkybių;
- atviras pasirinkimas dirbti nelegaliai.

SKOLŲ GRAŽINIMO KELIAI IR KLYSTKELIAI

Priežastys, kurios demotyvuoja gražinti skolas, proc.

- Dirbti demotyvuoja dideli atskaitymai iš algos / didelė bendra skolos suma (75 proc.)
- Gyventi iš pašalpų / nelegalių pajamų labiau apsimoka, nes nedaromi atskaitymai (64,4 proc.)
- Skolų turėjimas / nesugebėjimas jas gražinti pakerta savivertę (46,5 proc.)
- Trukdo darbdavių neigiamas požiūris į žmones, kurie turi įsiskolinimus (34,8 proc.)
- Vengiama įdarbinti asmenį dėl papildomų kaštų darbdaviui (32,6 proc.)

PRIEMONĖS SITUACIJAI KEISTI

- Pagalba tvarkant dokumentus **81 proc.**
- Tarpininkavimas / palydėjimas **75,5 proc.**
- Kitos socialinės konsultacijos / informavimas **73,6 proc.**
- Įgūdžių lavinimas (finansinio raštingumo, asmeninio biudžeto planavimo ir pan.) **47,2 proc.**
- Pagalba įsidarbinant (profesinės kvalifikacijos kėlimas ir kt.) **35,8 proc.**
- Parama pinigine ir/ar nepinigine forma **35,5 proc.**
- Psichologo konsultacijos **22,6 proc.**
- Teisinės konsultacijos / pagalba **22,6 proc.**

KĄ DAR GALIMA PADARYTI?

- Teisinės bazės keitimas
- Visuomenės švietimas, požiūrio keitimas, prevencija
- Socialinės pagalbos (išiskolinusiems) žmonėms tobulinimas

SIŪLYMAI I: TEISINEI BAZEI

1. Mažinti išskaitas iš darbo užmokesčio ir kitų pragyvenimui būtinų pajamų, jei tai yra vienintelės asmens pajamos. Išimtis: vaiko išlaikymui skirti pinigai.

Klientas X: „(...) o jeigu eit dirbt, tai viską skola pasiims, nieko neliks. Man dabar geriau iš pašalpos gyvent (...)”

Klientas Y: „Norisi sąžiningai po truputį dirbt ir atiduot, bet jie viską nuima iš algos septyniasdešimt procentų, sako iš minimumo penkiasdešimt procentų, nesamone kažkokia, nežinau kaip su jais kovoti, neįsivaizduoju”

Soc. darbuotojas X: „Kiti pasirenka išvis tada nedirbti, tiesiog tada gyvena iš pašalpų”

Soc. darbuotojas Y: „(...) tos nuskaitymų sumos galėtų būti mažesnės ribos, nes žmogų labiau motyvuoja. Jisai turi tą suvokimą, kad ne pusę, ne viską nuo jo nuskaičiuos, kad ta suma, ji kažkokia realiai liks pragyvenimui. (...) nuskaičiavimo procentai turi priklausyti ne nuo to, iš kur tu gauni pajamas, o nuo sumos.”

SIŪLYMAI I: TEISINEI BAZEI

2. Mažinti antstolių administracinius (bylos vykdymo) mokesčius ir įsiskolinusio asmens patiriamus kaštus.

Klientas X: „Pavyzdžiui nuo aštuoniolikos eurų susidaro keli šimtai eurų baudos, tai už ką? Už ką tiek, tokios sumos antstoliams, čia neįsivaizduojam niekas iš kur, kiek reikia dirbt, kad tiek (...)”

Soc. Darbuotojas X: „(...) darbdaviai sužinoję, kad žmogus turi tikrai daug antstolių, patys atsisako [įdarbinti - *aut. pastaba*]. Ypač mažos įmonės, kurios turi tik vieną buhalterį, o žmogus turi pavyzdžiui dvidešimt antstolių, o dvidešimt antstolių tai reiškia kokių keturiasdešimt ir daugiau bylų ir ta viena vargšė buhalterė nu ir turi visus atskaitymus daryti (...)”

SIŪLYMAI I: TEISINEI BAZEI

3. Subalansuoti kreditorių ir įsiskolinusių asmenų atsakomybę

tęsti pastangas griežtinti paskolų išdavimo sąlygų kontrolę, įvesti senaties terminą skoloms dėl nesunkių administracinių teisės pažeidimų.

SIŪLYMAI II: ĮSISKOLINIMŲ PREVENCIJOS STIPRINIMUI

Finansinio raštingumo didinimas

Soc. darbuotojas X apie skolų priežastis: „(...) vieni susiję su pačio žmogaus galbūt negebėjimais naudotis savo finansais ir prisiėmimu skolų (...)”

Soc. darbuotojas X: „Vienas berniukas mano, kuris turėjo tik du mėnesius viešųjų darbų, pasiėmė greitąjį kreditą... litais dar buvo... reiškias, jis mokėnys dar buvo, po to mokėsi mokykloj ir po to... dabar jis pradėjo dirbt ir jis man atėjęs sako, man antstoliai... Ai tiksliai, vat tada aš du mėnesius, kai dirbau, aš sau greitąjį kreditą pasiėmęs ten litais kiek ten... o dabar jau euras didžiausia suma...”

SIŪLYMAI III: SOCIALINIŲ PASLAUGŲ STIPRINIMUI

1. Teikti socialiniams darbuotojams daugiau žinių skolų gražinimo klausimais

Soc. darbuotojas X: „(...) tada mes taip pasimokėm, jeigu kažką tariasi, tai visada turi pasirašinėti, nes susitarimas žodžiu tai pas juos praktiškai neturi jokios garantijos.”

2. Didinti pirminės teisinės pagalbos žinomumą

3. Teikti ilgalaikę ir struktūruotą pagalbą

Soc. darbuotojas X: „(...) teikiame dar tokią paslaugą kaip atvejo vadyba. Tai iš esmės su kiekvienu (...) susitarimo būdu darom planą dėl pagalbos. Tai reiškia ir su antstoliais, kaip mes planuojamės dirbti”

NACIONALINIS SKURDO MAŽINIMO
ORGANIZACIJŲ TINKLAS

A red ballpoint pen is shown from a high angle, writing the words "Thank you" in a black cursive script on a white surface. The pen's tip is positioned at the end of the word "you".

Thank you

NACIONALINIS SKURDO MAŽINIMO
ORGANIZACIJŲ TINKLAS

KONTAKTAI

- Aistė Adomavičienė – tel.: 868541538
El. paštas info@stopskurdas.lt
- Tinklapis www.stopskurdas.lt